

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUV

Ruzmatova Dilso'z Mamurdjonovna

Buxoro viloyati Qorako'l tumani

7- umumta'lim maktabi psixologi

Do'lanova Mavjuda Jo'raqulovna

22-umumta'lim maktabi psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumtalim maktablarida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'llash ishlarini tashkil qilish, o'quvchilarni kasbga doir ko'nikmalarini oshirish, ushbu ishlarni tashkil qilishning ilmiy uslubiy ahamiyatlari haqida yangicha qarashlar berilgan bo'lib barcha pedagog va foydalanuvchilar uchun muhim jihatlar yoritib berilgan. Hozirgi vaqtda maqolada keltirilgan uslublarni qo'llagan holda yuqori natijalarga erishish mumkin deb hisoblayman.

Kalit so'z: kasb-hunarga yo'llash, fundamental yondashuv, ana'naviy (diagnostik), zamonaviy (rivojlantiruvchi)yondashuv, frilansing yo'nalishi va h.klar.

INNOVATIVE APPROACH TO ORIENTATION OF STUDENTS TO VOCATION IN COMPREHENSIVE SCHOOLS

Ruzmatova Dilsoz Mamurdjonovna

Karakul district, Bukhara region

Psychologist of secondary school No. 7

Dulanova Majduda Joraqulovna

Psychologist of secondary school No. 22

Annotation: This article presents new views on the organization of vocational guidance of students in secondary schools, improving students' professional skills, and the scientific and methodological significance of organizing this work, highlighting important aspects for all teachers and users. Currently, I believe that high results can be achieved using the methods presented in the article.

Keywords: vocational guidance, fundamental approach, traditional (diagnostic), modern (developmental) approach, freelance direction, etc.

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ПРОФОРИЕНТАЦИИ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ

Рузматова Дилсоз Мамурджоновна

Каракульский район Бухарской области.

Психолог в 7 классе

Доланова Маджуда Джуракуловна

Психолог средней школы № 22

Аннотация: В статье излагаются новые взгляды на организацию профессиональной ориентации учащихся средних школ, повышение профессиональной квалификации учащихся, научно-методическое значение организации этой работы, подчеркиваются важные аспекты для всех педагогов и пользователей. Я считаю, что в настоящее время, используя представленные в статье методы, можно добиться высоких результатов.

Ключевые слова: профориентация, фундаментальный подход, традиционный (диагностический), современный (развивающий) подход, направление фриланса и др.

Kasb-hunarga yoʻnaltirishda oʻquvchilarning maʼnaviy-axloqiy fazilatlarini bilan birga ular tanlayotgan sohaga layoqati qay darajada muvofiqligini aniqlash, bu borada fan oʻqituvchilari, sinf rahbarlari, ota-onalar va mahalla faollarining shaxsiy namunasi va hamkorligini mustahkamlash katta ahamiyat kasb etadi Bu esa, oʻz navbatida, oʻgʻil-qizlarning hunar egallash va oʻzini oʻzi band qilish orqali xizmatlar koʻrsatish (frilansing) yoʻnalishiga qiziqishini aniqlashga koʻmaklashmoqda.

Kasb egalarining mehnat faoliyati bilan yaqindan tanishtirish uchun turli uchrashuv va sayyor mashgʻulotlar tashkil etilayotgani bolalarning sohalar haqidagi tasavvurini boyityapti. Ularni kasb-hunarga yoʻnaltirish orqali, boʻlajak kasbiy qarorlarini shakllantirishda, kasbni erkin va mustaqil tanlashlari uchun mustahkam zamin yaratuvchi tashxis xizmatiga ilmiy-amaliy tizim sifatida qarash lozim. Bu tizim orqali har bir oʻquvchi shaxsni kasbga yoʻnalitirishda ham individual xususiyatlarini ham xalq xoʻjaligi manfaatlari nuqtai nazardan mehnat resurslarini toʻlaqonli taʼminlash zaruratini hisobga olish kerak.

Bizga maʼlumki bizning faxrimiz boʻlgan vatandosh mutaffakirlarimiz Hamza Hakimzoda Niyoziy, Munnavar qori Abdurashidxon oʻgʻli, Oqiljon Sharofiddinov, Abdulla Avloniyar va boshqalar yangi maktablar ochib, u yerda taʼlim tarbiya jarayonida kasb tanlashga yoʻnaltirish ishlarini birgalikda olib borganlar. Krupskaya, Davletov, Tolipov, Saidaxmedov, SH.Abdullayeva, J.Yoʻldashev, S.Usmonova, S.Abduraxmonov va boshqa kasbga yoʻnaltirish boʻyicha koʻplab olimlar ilmiy tatqiqot ishlari olib borganlar Lekin bugungi kunda umumiy oʻrta taʼlim maktablarida oʻquvchilarni kasbga yoʻnaltirishning ilmiy-amaliy tizimi yetarlicha ishlab chiqilmagan, ilmiy-pedagogik asoslari talab darajasida yaratilmagan. Bundan tashqari hozirgi kun talablari asosidagi tezkor yangiliklar, zamonaviy texnologik oʻquv

qo'llanmalar, dars ishlanmalari, ko'rgazmali vositalarning kamligi, kasb tanlash me'zon va me'yorlarining belgilanmaganligi, kasb tanlash bo'yicha tezkor aloqaning o'rnatilmaganligi kabi muammolar dolzarb masalalardan biridir. Umumta'lim maktablarida kasb-hunarga yo'naltirish tizimida professionalizmni shakllantirishda qo'llaniladigan asosiy vositalar va ta'lim oluvchilarni kasbga yo'naltirishga ta'sir qiladigan omillar ish jarayonida ko'rsatilib ularga tahlil berish;

Umumta'lim maktablarida kasb-hunarga yo'naltirish tizimini takomillashtirish va uni ta'lim tizimini rivojlanishidagi o'rnini o'rganib chiqish va xulosalar berish.

Barchamizga ma'lumki umumta'lim maktablarida kasb-hunarga yo'naltirishning turli nazariy izoxlari orasida hozirgi vaqtda ikkita eng muhim tushunchalarini ko'rsatish mumkin, bular:

Ana'naviy (diagnostik);

Zamonaviy(rivojlantiruvchi);

An'anaviy (diagnostik) kasb-hunarga yo'naltirish nazariyasining asosiy vazifasi shaxsda kasbiy moyillikni undagi psixologik xususiyatlar va shaxsiy ehtiyojlarini solishtirish yo'li bilan aniqlash. Bunda asosiy mas'uliyat kasbiy konsultantga yuklanadi. U test o'tkazish yo'li bilan va ulardan olingan natija asosida shaxsni u yoki bu kasb-hunarga moyilligini aniqlaydi. Bu xolda shaxs, ya'ni ta'lim oluvchi passiv rolini o'ynaydi.

Zamonaviy (rivojlantiruvchi) kasb-hunarga yo'naltirish konsepsiyasi shaxs o'z kelajagini aniqlashda aktiv ishtirokini nazarda tutadi. Bunda asosiy e'tibor shaxsning turli xil sohalarni egallashi jarayonida undagi rivojlanishni aniqlashga qaratiladi. Kasb-hunarga yo'naltirish o'quv-tarbiyaviy ishlarining qismi sifatida ko'riladi. Kasb-hunar tanlashga tayyorgarlik esa shaxsga jamiyat tomonidan ta'sir etuvchi bir tarbiyaviy tizim asosida ko'riladi.

Demak, maktabdagi har bir xodim kasb-hunarga yo'naltirish bo'yicha qanday ishlarni amalga oshirishini bilishi lozim. Chunki, kasb-hunarga yo'naltirish ishlarini amalga oshirishda nafaqat maktab kasb-hunarga yo'naltiruvchisi yoki amaliyotchi psixologi, balki butun maktab jamoasi mas'uldir. Umumta'lim maktablarida o'quvchilarni kasb-hunar yo'naltirishda maskan tushunchasi alohida ahamiyatga ega. Bunday maskanlar albatta oila, maktab, mahalla hisoblanadi.

Maktab, oila mahalla va ishlab chiqarishning hamdo'stligi yosh avlodni yangi ruhda tarbiyalashning asosiy prinsipi hisoblanadi. O'quvchilarda professional qiziqishlarini rivojlantirish va tarkib toptirish, sanoat, qurilish, qishloq xo'jaligi xizmat ko'rsatish sohasi ishchi kasblariga ijtimoiy e'tiborning ortishi, xayot yo'lining ongli ravishda tanlash ishining muvaffaqiyati maktab, oila, mahalla va ishlab chiqarishning birgalikda olib borilgan samarali ishlariga bog'liq. Shaxsni tarbiyalash asoslari oiladan boshlanadi, ya'ni o'quvchilar ba'zi kasblar bilan, xususan o'z ota-onalari, akalari, opalari, qarindosh urug'larining kasblari bilan oilada tanisha boshlaydilar bu esa

o'quvchilar professional qiziqishlarining rivojlanishiga hal qiluvchi ta'sir ko'rsatadi. O'quvchilarning hamma ota-onalarini (ularni o'z bolalari bilan oilaviy kasb tanlashga yo'llash ishlarida aktiv ishtirok etish darajasiga qarab) taxminan 4 katigoriyaga bo'lish mumkin.

1. Ota-onalar bolalarining o'yinlari va mehnatini kuzatadilar, uyda bolalari qiziqqan har qanday ish bilan mashg'ul bo'lishlari uchun sharoit yaratib beradilar; bolalari bilan korxona, kallektivning mehnati haqida, o'z ishlab chiqarish muoffaqiyatlari to'g'risida suhbatlashadilar; ularning qiziqishlari va qobiliyatlari va xalq xo'jaligi ehtiyojlarini hisobga olgan holda aniq maslahatlar beradilar.

2. Ota-onalar bolalari bilan kasb tanlash haqida suhbatlashadilar, lekin aktiv ta'sir ko'rsatmaydilar, o'z bolalarining individual xususiyatlarini har doim ham hisobga olavermaydilar.

3. Ota-onalar bolalarining rejalariga ha deb aralashaveradilar, ularning qiziqishlari, istak va imkoniyatlarini hisobga olmaydilar, kasbning moddiy va obro'li tamonlaridan kelib chiqib o'zlari tanlagan ixtisosni egallashga majbur qiladilar.

4. Ota-onalar o'z balolarining kelajagiga passiv va sovuqqonlik bilan qaraydilar, ularga kasb tanlashga yordam bermaydilar, bu muammodan o'zlarining behabarligi va noto'g'ri maslahat berib, qo'yishlaridan cho'chib, "o'zing o'ylab ko'r", "qaysi biri yaxshi bo'lsa shuni tanla" va hokozalar qabilida ish tutib, o'zlarni chetga tortadilar. Ko'pchilik ota-onalar kasb tanlashga yo'llash masalalari bo'yicha maslahatlariga muhtojdirlar. Ular bunday yordamni suhbat, konsul'tatsiya va boshqa tadbirlar formasida maktab pedagogika jamoasi, vrach, psixolog, korxona mutaxassislaridan olish mumkin. Maktab o'zining rejalashtirgan tadbirlariga muvofiq ravishda ota-onalar kanferensiyasini uyushtirish va o'tkazish kerak. Bu konfrensiyalarda korxona kadrlar bo'limlari, mehnat resurslaridan foydalanish bo'yicha bo'limlarning, viloyat xodimlari, turli xil kasblarning, vakillari va o'quv yurtlarining rahbarlari hamda ota onalar so'zga chiqishlari mumkin bo'ladi. Ular o'z kasblarining mazmuni haqida muvofaqiyatli mehnat qilishi uchun qo'llaniladigan zarur bilim va malakalar hamda boshqa narsalar to'g'risida bu kasbni qayyerda va qanday egallash va shu hususida qanday mahoratli bo'lish haqida; yoshlar duch keladigan qiyinchiliklar haqida va o'quvchilar bilan oilaviy suhbatlaruchun tavsiyalar haqida gapirib berishlari kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi", "Oliy ta'lim Me'yoriy hujjatlari" T.: "Sharq", 2001.
2. Qodirov B. "Ta'lim tizimidagi islohotlar maqsad va yo'nalishlar". T. "O'zbekiston" - 2000 y.

3. Boltaboyev S.A., Magdiyev O.SH., Sattorov V.N., Avazboyev O.I. “Mehnat va kasb ta’limi metodikasidan o‘quv mashg‘ulotlari”. Uslubiy qo‘llanma. 2002.
4. Azizxo‘jayeva N.N. “Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat”. T.: Nizomiy, 2003.
5. Magzumov P.T., Antonov A.F. va boshqalar. “O‘quvchilarni o’

